

- запроваджувати способи, спрямовані на подолання труднощів у навчанні учнів 5 класів.

Перспективи подальшої роботи над проблемою автори вбачають у розробленні системи різноманітних заходів, які б забезпечували необхідну спадкоємність початкової та основної школи за рахунок творчої, пошукової спільної професійної діяльності педагогів цих ланок.

Висновки. Вирішення питань наступності початкової й основної школи пов'язане зі створенням перспективного навчального середовища як школи “дорослішання підлітка”, яка стала б, на думку Л.С. Виготського, “не обстановкою, а джерелом розвитку” кожного школяра. А для цього потрібна психологічна перебудова вчителя початкової школи, який би добре розумів, чим небезпечний перехід дитини до основної школи, а також учителів 5 – 6 класів, які усвідомлюють, в який складний і відповідальний період розвитку вступив школяр. Отже, успішній адаптації учнів початкової школи до навчання в основній школі сприятиме цілеспрямована координація дій учителів, їх професіоналізм та досвідченість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вашуленко О. Принцип наступності як одна з основних умов успішної адаптації молодших школярів / О. Вашуленко // Педагогічна газета. – 2006. – № 1. – С. 3 – 4.
2. Марінушкіна О. Психологічні особливості учнів п'ятого класу / О. Марінушкіна, Ю. Замазій // Психолог. – 2005. – № 43. – С. 11 – 12.
3. Немов Р. С. Психология. / Немов Р. С. – М. : Владос ИМПЭ им. Грибоедова, 2001. – 278 с.
4. Савченко О. Я. Підсумки першого етапу функціонування початкової школи у складі 12-річної / О. Я. Савченко // Початкова школа. – 2006. – № 1. – С. 4 – 8.
5. Эльконин Д. Б. Психология обучения младшего школьника. / Д. Б. Эльконин – М. : Знание, 1980. – 161 с.

УДК 373.5.02:001.8913-47

В.В. Зелюк

Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано сутність основних понять інноваційної педагогіки; охарактеризовано особливості інноваційної діяльності в сучасній системі загальної середньої освіти; визначено специфіку здійснення науково-методичного супроводу інноваційної діяльності обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

В статье проанализирована сущность основных понятий инновационной педагогики; охарактеризованы особенности инновационной деятельности в современной

системе общего среднего образования; определено специфику осуществления научно-методического сопровождения инновационной деятельности областным институтом последипломного педагогического образования.

Basic concepts of innovative pedagogics is analysed in the article; features of innovation activity in the modern system of general secondary education are characterized; ways of scientific&methodical support of innovation activity by the regional institute of in-service teacher education are described.

Сьогодні людство стоїть на порозі інформаційної цивілізації, де наукові знання та інформація подвоюються і потроюються фактично щороку. Це означає, що людина і суспільство щорічно мають справу з новими знаннями і виробничими технологіями, інструментами і матеріалами, новими вимогами до якості виробничої діяльності, новими засобами передачі інформації, зрештою, з новим соціальним і культурним середовищем, в якому розгортається суспільна й індивідуальна діяльність.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку освіти характеризується відходом від уніфікації і стандартизації педагогічного процесу, пошуками нового в теорії та практиці навчання й виховання. Загальноосвітні навчальні заклади (ЗНЗ) сьогодні перебувають на стадії інтенсивного розвитку, моделювання, пошуку оптимальних шляхів методичного забезпечення та ефективного впровадження педагогічних технологій, спрямованих на оновлення теорії і практики освіти, удосконалення навчально-виховного процесу.

Необхідність упровадження інновацій у систему загальної середньої освіти, її постійний розвиток обумовлюється в першу чергу вимогами суспільства, що змінюється, а також потребою в удосконаленні сучасної освітньої системи з боку освітніх закладів.

Разом з тим інноваційний розвиток загальної середньої освіти стримується через неготовність багатьох педагогічних працівників та керівників шкіл до здійснення інноваційної освітньої діяльності.

Тому перед інститутами післядипломної педагогічної освіти постає проблема науково-методичного супроводу інноваційної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах.

Аналіз актуальних досліджень. Вивченню проблеми впровадження інновацій, їх класифікації, дослідження педагогічних технологій та педагогічних систем значну увагу приділяють вітчизняні і зарубіжні науковці, а саме: К. Ангеловські, І. Богданова, Л. Буркова, Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Дичківська, В. Ільченко, М. Кларін, О. Козлова, Л. Машкіна, Л. Момот, В. Паламарчук, І. Підласий, С. Подмазін, О. Попова, К. Роджерс, Н. Юсуфбекова

та інші.

Мета статті – визначити особливості інноваційної діяльності та її науково-методичного супроводу в системі загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. На думку Л.І. Даниленко інновація в освіті є “...не лише кінцевим продуктом застосування новизни у навчально-виховному й управлінському процесах з метою зміни (якісного покращання) суб’єкта та об’єктів управління й отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а й процедурою їхнього постійного оновлення” [1, 30 – 31].

Автор доводить, що в основі педагогічної інновації лежить нова психолого-педагогічна ідея, яка є її смисловим змістом і потребує дослідницької діяльності вчених або практичного пошуку педагогічних працівників.

Загальноприйнятим трактуванням поняття “інновація” в інноваційній педагогіці є “нововведення; інновація”. У дослідженнях вітчизняних учених нововведення, або інновації, розглядаються як процес здійснення цілеспрямованих змін, спрямованих на перетворення яких-небудь компонентів у структурі або функціонуванні організації [2, 93].

У педагогічній науці також застосовується термін “інноваційна діяльність”, який визначається вченими як “діяльність, яка виявляється у внесенні в освітню практику нових ідей, методик, технологій, відмові від навчальних штампів, служить оновленню змісту сучасної освіти, створює нові педагогічні технології, пропонує нові можливості для творчості вчителя” [6, 55].

Щодо класифікації інновацій, то у вітчизняній системі освіти існують різні підходи, зокрема Л.І. Даниленко подає таку класифікацію:

1) психолого-педагогічні інновації: нововведення у навчальному, виховному та управлінському процесах;

2) науково-виробничі: комп’ютеризація; телекомунікація; матеріально-технічне оснащення;

3) соціально-економічні: сучасні технології розвитку особистості; нововведення у правове забезпечення системи освіти; нововведення в економіку освіти [5].

За даними аналізу освітніх інновацій, що діють у сучасних загальноосвітніх навчальних закладах, визначено, що особистісно орієнтоване навчання становить 26%, розвиваюче – 10%; рання соціалізація учнів – 14%, національне виховання – 11,3%, духовне виховання – 12,6%, управління – 8%. Як бачимо,

найменше інновацій в управлінському процесі, що обґрунтовує необхідність формування готовності керівників ЗНЗ до здійснення інноваційної діяльності.

Зазначимо, що необхідність у нововведеннях усвідомлюється працівниками закладу поступово. Як показали дослідження, проведені серед учителів-слухачів курсів підвищення кваліфікації Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (ПОІППО), на початку нововведення більшість працівників школи (60%) не готові до змін і тому з обережністю та недовірою ставляться до нових ідей; 25% опитуваних готові до запровадження нововведень; 15% вважають, що нічого змінювати не потрібно.

Дійсно, неможливо відразу впроваджувати нову ідею, допоки колектив не буде повністю готовий її прийняти. Адже спочатку ідею чи нововведення переживають окремі люди (директор, його заступники, учителі): аналізують, усвідомлюють необхідність змін. Далі на основі вивчення та аналізу конкретної ситуації, нових ідей виробляється проект перетворення, де вказується на елемент перетворення та необхідні умови для його успішного запровадження, аналізуються можливі переваги та недоліки нововведення. Унаслідок проведеної роботи виникає певна група працівників, які стають на бік перетворення, бо вбачають у ньому багато можливостей та переваг у майбутньому для школи та її працівників. Після цього керівник ухвалює рішення про запровадження нововведення та разом з колегами виробляє програму його запровадження, де визначає терміни, відповідальних та фінансову базу для виконання програми.

Нововведення ніколи не були ефективними, якщо були справою однієї людини. Це – результат спільної, напруженої співпраці колективу та керівника, яка вимагає не тільки зусиль від кожного впроваджувача ідеї, але й творчого ставлення до праці, бажання працювати колективно, у команді, прагнення до кращих результатів, зацікавленість у впровадженні.

Багато науковців у своїх працях наголошують на важливості управління інноваційними процесами, яке повинно мати системний характер. Так, О.І. Мармаза вважає, що впровадження нових технологій передбачає:

1. Цілеспрямованість управління процесом упровадження технологій; розробку політики керівництва на період упровадження технології.
2. Утвердження серед працівників переконання у необхідності використання нової технології та її ефективності.
3. Організацію технологічного моніторингу інновації, зокрема:

- узагальнення та розповсюдження інформації про нову технологію; оцінку наявної технології, прогнозування подальших реальних можливостей її використання;

- прогнозування розвитку закладу за умов упровадження нової технології;

- розробку програм упровадження нової технології;

- зосередження уваги на місці та ролі кожного під час реалізації нової технології;

- створення умов щодо впровадження нової технології;

- уточнення та внесення необхідних змін у засоби роботи, режим, стосунки тощо;

- увагу до позитивних наслідків застосування нової технології та труднощів, які виникли;

- розвиток “почуття власності” педагогів на знання про технологію;

- мотивацію та стимулювання працівників;

- залучення “користувачів” – тих, хто вже працює за цією технологією [3, 70].

Отже, для ефективного впровадження інновацій у систему загальної середньої освіти необхідно формувати готовність педагогічних працівників до здійснення інноваційної діяльності шляхом науково-методичного супроводу цього процесу з боку інституту післядипломної педагогічної освіти.

Науково-методичний супровід інноваційної діяльності розглядається нами як організована і цілеспрямована педагогічна взаємодія між учасниками освітньої діяльності, яка здійснюється з метою зростання готовності до впровадження інновацій та розвитку інноваційної культури педагогів задля підвищення якості впровадження інновацій у школі.

Розглянемо особливості здійснення науково-методичного супроводу інноваційної діяльності Полтавським ОІППО.

Основними завданнями щодо організації та науково-методичного супроводу інноваційної діяльності у Полтавському ОІППО визначено такі:

- надання постійної науково-методичної підтримки педагогічних і науково-педагогічних працівників з проблем упровадження освітніх інновацій;

- проведення науково-практичних конференцій, науково-методичних семінарів з проблем інноваційного розвитку;

- індивідуальне консультування з метою надання допомоги

педагогічним працівникам у розв'язанні питань інноваційної діяльності;

- ознайомлення із вітчизняним і зарубіжним досвідом розв'язання зазначеної проблеми;
- виявлення механізмів становлення інноваційної школи;
- створення комп'ютерної бази даних про педагогічні інновації;
- обробка оперативної інформації про інновації і підготовка методично-інформаційних збірників;
- проведення ярмарів педагогічних технологій;
- широка виставкова діяльність.

В інституті систематично проводиться комплекс заходів, спрямованих на активізацію впровадження інноваційної діяльності та проведення педагогічних експериментів в навчальних закладах області, а саме:

- визначення потреб регіональної системи освіти з інноваційної діяльності на основі збору та аналізу інформації про педагогічні ініціативи на регіональному та локальному рівнях;
- погодження й затвердження інноваційних програм і проектів;
- роз'яснення техніки інноваційної та експериментальної діяльності;
- надання консультативно-методичної допомоги учасникам інноваційної діяльності;
- вивчення роботи районних відділів освіти щодо перебігу інноваційної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах;
- здійснення просвітницької роботи з метою підвищення рівня інформованості педагогічних працівників про інноваційну освітню діяльність;
- створення комп'ютерної бази даних про інновації (банки педагогічних інновацій) задля можливості оперативно простежувати якісні зміни, що відбуваються у системі освіти регіону;
- проведення інформаційно-методичної взаємодії з навчальними і науковими установами;
- розгляд результатів інноваційної роботи в області на засіданнях ученої ради;
- інформування про розвиток інноваційних процесів на курсах підвищення кваліфікації, у пресі, на щорічних обласних семінарах, на всеукраїнських і міжнародних науково-педагогічних конференціях, у проектах, на педагогічних читаннях, де розглядаються проблеми інноваційного розвитку освіти.

У системі загальної середньої освіти Полтавської області впроваджуються такі інноваційні технології, як: інтерактивне навчання, інформаційно-комунікативні, як засіб формування пізнавальної діяльності учнів в умовах інформатизації суспільства, тренінгові, комунікативного навчання іноземно-мовної культури, проектні технології, особистісно орієнтованого навчання та виховання, гуманно особистісна технологія Ш. Амонашвілі, інтенсивного вивчення української мови, громадянської освіти, здоров'язберігаючі технології навчання, трансформація педагогічних ідей В.О. Сухомлинського у практику роботи дошкільного навчального закладу (ДНЗ) та школи, ранкові зустрічі у ДНЗ – за програмою Всеукраїнського фонду “Крок за кроком”, програма “Крок за кроком”, освітня програма “Перші кроки”, технологія розвитку креативного мислення, інтегрована модель природничо-наукової освіти за програмою “Довкілля”, нестандартні підходи до навчання непідготовленого мовлення як засіб спілкування англійською мовою, елементи музичного виховання Карла Орфа, технологія перспективного випереджального навчання з використанням опорних схем під час коментованого управління С. Лисенкової, модульно-рейтингова система навчання, технологія використання системи опорно-сигнальних схем на уроках української мови та літератури, програма “Сприяння просвітницькій роботі “Рівний – рівному” серед молоді України щодо здорового способу життя”, ціннісні засади української родини в умовах особистісно орієнтованого навчання, педагогічна технологія сенсорної культури та сенсорного виховання, самонавчання та самовиховання Марії Монтесорі тощо.

Найбільш широко використовуються інтерактивні педагогічні технології, які сприяють навчанню умінь і навичок міжособистісного спілкування, допомагають учням ухвалювати обґрунтовані, дієві рішення, успішно розв'язувати проблеми, критично й творчо мислити, ефективно спілкуватися, будувати здорові відносини, відчувати емпатію до інших людей, справлятися з власним життям й управляти ним у здоровий і продуктивний спосіб.

У Полтавському ОІППО значна увага приділяється поширенню інформації про нововведення через педагогічну пресу, засоби масової інформації (ЗМІ), а саме: випускаються педагогічні науково-методичні журнали “Постметодика” та “Імідж сучасного педагога”, які залучають педагогів області до інноваційних технологій та пропагують кращі зразки їх упровадження.

Так, інноваційним освітнім технологіям присвячено спецвипуски журналу “Постметодика”, зокрема, “К.К.Д. освіти” (про вдосконалення навчальних

планів і програм); “Школа майбутнього” (про пошук шляхів її створення та успішні приклади в Україні та за кордоном); “Європейська інтеграція” (дві ідеї європейської освіти; упровадження ініціатив з євроінтеграції на Полтавщині); “Мережі в освіті” (про глобальну мережу розробників змісту освіти, всесвітню павутину, медіамережі та “інформаційну магістраль” Б. Гейтса) тощо.

Науково-методичний супровід інноваційної діяльності в області здійснюється шляхом проведення ярмарків педагогічних технологій “Творчі сходинок освітян Полтавщини” та Днів відкритих дверей, де педагогічні працівники ознайомлюються з інноваційними педагогічними технологіями та презентують власні досягнення щодо впровадження інновацій.

Також педагоги області щорічно оприлюднюють суспільству і педагогічній громадськості України найкращі освітянські надбання Полтавщини, інноваційні проекти, прогресивні технології, обмінюються досвідом педагогічної і наукової практики на виставках-презентаціях.

Висновки. Варто зазначити, що інноваційні процеси, які відбуваються в загальній середній освіті, є показником її реформування, результатом чого є підвищення якості навчання й виховання учнів, формування й розвиток творчої, компетентної особистості, підвищення ефективності управління освітніми закладами.

Отже, здійснення науково-методичного супроводу інноваційної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах сприяє підвищенню рівня інноваційної культури педагогів, їх готовності до впровадження інновацій у систему загальної середньої освіти.

Подальші розвідки з цього питання вбачаємо у здійсненні науково-методичного супроводу інноваційної діяльності в системі освіти області через мережу Інтернет та в межах дистанційного навчання педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах : монографія. / Л. І. Даниленко – К. : Міленіум, 2004. – 358 с.
2. Данчева О. В. Практична психологія в економіці та бізнесі. / О. В. Данчева, Ю. М. Швалб – К. : Лібра, 1999. – 270 с.
3. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. / Мармаза О. І. – Х. : Основа, 2004. – 240 с.
4. Освітній менеджмент : навч. Посіб. / [ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка]. – К. : Шкільний світ, 2003. – 400 с.
5. Оцінювання та вибір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект / [ред. Л. І. Даниленко]. – К. : Логос, 2001. – 185 с.
6. Сафіюлін В. І. Інноваційний пошук нових технологій навчання / В. І. Сафіюлін // Інноваційні пошуки в сучасній освіті / [ред. Л. І. Даниленко, В. Ф. Паламарчук]. – К. : Логос, 2004. – С. 53 – 64.